

▪ **POSITION PAPER**

DATUM: 26 november 2015

ONDERWERP: Verantwoord beleggen door pensioenfondsen

Beleggen voor de toekomst

Pensioenfondsen beleggen met één kristalhelder doel: zorgen voor een goed pensioen voor iedereen die meedoet. Zonder beleggingsopbrengsten is zo'n pensioen onhaalbaar of onbetaalbaar. De beleggingen van pensioenfondsen hebben een zeer lange horizon.

Een werknemer die vandaag op 20-jarige leeftijd begint met pensioenopbouw, geniet naar verwachting ook nog over 70 jaar van zijn pensioen. Want we leven langer en langer. Vanwege die lange termijn verschillen pensioenfondsen wezenlijk van veel andere beleggers, die op de korte termijn zijn gericht.

Omdat pensioenfondsen zo'n lange horizon kennen, is het van belang dat beleggingen ook op lange termijn hun waarde behouden. Pensioenfondsen beleggen voor een goed rendement tegen een verantwoord risico. Daarbij past verantwoord beleggen. Rendement en risico gaan namelijk hand in hand. Investeringen in bedrijven die onfatsoenlijk met hun omgeving, mensen of het milieu omgaan, vormen een risico. Ondernemingen met discutabele activiteiten lopen het risico op boetes, schades, rechtszaken en klantenboycots. Ze lopen het risico op termijn minder of niets meer te verdienen. Ze lopen het risico te verliezen.

Een andere reden waarom pensioenfondsen verantwoord beleggen van belang vinden, is de inbreng van de besturen en hun achterban. Pensioenfondsbesturen bestaan uit delegaties van werkgevers en werknemers en staan midden in de samenleving. Het gevoel dat een goed pensioen ook genoten moet kunnen worden in een wereld die de moeite waard is, leeft breed. Een wereld die veilig is, die schoon is, waar het goed wonen is, waar de economie bloeit en waar voldoende handen aan het bed zijn.

Het belang van actief eigenaarschap

Met hun investeringen zijn pensioenfondsen wereldwijd mede-eigenaar van duizenden ondernemingen, van staatsleningen en van vastgoed. Dat geeft een grote verantwoordelijkheid. Als mede-eigenaar van een onderneming heb je immers belang bij de toekomstbestendigheid van een bedrijf. Dan gaat het bijvoorbeeld om het bestuur van de onderneming, de bedrijfsstrategie, de arbeidsverhoudingen en arbeidsomstandigheden en de milieueffecten van de bedrijfsactiviteiten. Om die verantwoordelijkheden te kunnen dragen, is 'actief eigenaarschap' van

- belang. Een pensioenfonds kan als aandeelhouder invloed uitoefenen op ondernemingen in de beleggingsportefeuille. Die invloed wordt aangewend ten gunste van risicobeheersing, rendementsverwachtingen en de visie op duurzaamheid van het betreffende pensioenfonds.

Instrumenten

Er zijn verschillende instrumenten waarmee pensioenfondsen actief eigenaarschap kunnen invullen. Fondsen kunnen stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en kunnen actief het gesprek aangaan met ondernemingen (*engagement*). Dat engagement effectief is, blijkt uit vele praktijkvoorbeelden, zoals een onderneming die stopt met de productie van middelen die worden gebruikt bij de doodstraf.

Naast het direct uitoefenen van invloed, kennen pensioenfondsen ook andere methoden om invulling te geven aan hun verantwoord beleggingsbeleid. Zo wegen pensioenfondsen informatie over milieu-, sociale of governance-aspecten (ESG) actief mee in de beleggingsbeslissingen, ook wel ESG-integratie genoemd. Sommige partijen gebruiken hierbij een 'Best-in-class'-methodiek, waarbij in een specifieke beleggingscategorie of -sector alleen wordt geïnvesteerd in ondernemingen die behoren tot de groep die goed presteert. Andere fondsen leggen meer nadruk op de absolute prestaties van ondernemingen waarin wordt belegd en stellen daarbij minimum vereisten. ESG-integratie wordt intern toegepast, maar kan ook worden verlangd van de externe managers. Steeds meer fondsen stellen voorwaarden aan hun externe managers om duurzaamheidsaspecten en goed ondernemingsbestuur op te nemen in de beleggingsstrategie. Zij leggen externe managers tegen een duurzaamheidsmeetlat en/of stellen rapportagevereisten.

Impact investing is een andere weg, waarbij wordt belegd in een specifiek domein met de intentie om positieve sociale effecten te genereren of het milieu te verbeteren.

Tot slot kunnen pensioenfondsen landen, beleggingscategorieën of ondernemingen uitsluiten. Dit is de meest resolute stap die een investeerder kan zetten. Uitsluiting van een bedrijf of land kan een principekwestie zijn, zoals wanneer een bedrijf betrokken is bij clustermunitie of als een land geen persvrijheid kent. Ook kan uitsluiting de uiteindelijke uitkomst zijn van een vastgelopen engagementtraject. Pensioenfondsen zien deze methode over het algemeen als laatste stap. Want schone handen houden kan nobel lijken, je verliest wanneer je deze stap verkiest ook elke vorm van invloed om een bedrijf of land te bewegen tot een meer verantwoorde manier van handelen.

Normen

Meningen over wat verantwoord is of niet en wat fatsoenlijk is of niet, kunnen flink uiteenlopen. Daarom kiest de overgrote meerderheid van de pensioenfondsen voor een aantal algemeen geaccepteerde normen en

- richtlijnen, veelal op basis van internationale afspraken vastgelegd binnen de Verenigde Naties.
- Een belangrijk richtsnoer voor verantwoord ondernemingsgedrag is de UN Global Compact, UNGC. Dit is een initiatief van de Verenigde Naties waarin het bedrijfsleven, overheden en investeringsinstellingen samenwerken om universele waarden en principes rondom mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en corruptiebestrijding toe te passen. Wereldwijd zijn 8.000 (veelal grote) ondernemingen deelnemer in UNGC. Pensioenfondsen zien er op toe dat zij beleggen in ondernemingen die de UNGC-normen onderschrijven en gestand doen.
- De UN Principles for Responsible Investment, UNPRI, is het richtsnoer voor grote beleggers wereldwijd. Een aantal Nederlandse pensioenfondsen is mede-initiatiefnemer geweest van de UNPRI, in 2006 tot stand gekomen onder de hoede van de Verenigde Naties. Doel van de UNPRI is om duurzaamheid als geïntegreerd afwegingscriterium te betrekken in het beleid en bij de besluitvorming van investeerders. Ondertekenaars van UNPRI dragen bij aan de ontwikkeling van een meer duurzaam mondiaal financieel systeem. Inmiddels zijn wereldwijd 1.400 beleggingsorganisaties (met tezamen ruim 50 biljoen euro vermogen) aangesloten bij UNPRI. Grote Nederlandse pensioenfondsen zijn via lidmaatschap bij UNPRI aangesloten, waarmee zo'n 90 procent van het belegde Nederlands pensioenvermogen direct onder de richtlijnen van UNPRI valt. Bovendien zijn de grote pensioenuitvoeringsinstellingen ook aangesloten bij UNPRI, waardoor ook veel kleine en middelgrote fondsen conform UNPRI-richtlijnen investeren.

Diversiteit een groot goed

Een verantwoord rendement is van groot belang. Maar dat betekent niet dat een verantwoord rendement voor iedereen hetzelfde betekent. Er is een grote diversiteit tussen de verschillende ondernemingen, bedrijfstakken en beroepsgroepen en dat weerspiegelt zich in het beleggingsbeleid van de diverse pensioenfondsen. Drie voorbeelden van deze diversiteit zijn:

- De pensioenfondsen voor Zorg en Welzijn, voor Huisartsen en voor Medisch Specialisten willen niet beleggen in tabaksproducenten. De deelnemers van deze drie pensioenfondsen werken iedere dag hard om mensen beter te maken. Geld verdienen aan tabak vinden deze deelnemers niet passen bij hun werk.
- Onder de deelnemers van ABP zijn veel politiemensen en militairen. Zij kunnen hun werk niet ongewapend doen. Een deel van het ABP pensioenvermogen wordt dus, naast vele andere sectoren, ook in de reguliere defensie- en veiligheidsindustrie belegd onder de voorwaarde van het Verantwoord Beleggenbeleid.

- ABP heeft in haar nieuwe beleid gekozen voor thematisch beleggen, als pensioenfonds voor werknemers in overheid en onderwijs is besloten om thematisch te beleggen in onderwijs (infrastructuur) met concrete (extra) bedragen en targets.
- Een derde voorbeeld: pensioenfondsen zijn zich meer en meer bewust van de klimaatimpact van hun beleggingen. Sommige fondsen gaan daar verder in dan andere. Piloten werken in een sector waar per definitie een hoge CO₂-uitstoot plaatsvindt. Hetzelfde geldt voor werknemers bij bijvoorbeeld staalproducenten. De pensioenfondsen voor deze werknemers kunnen bewust omgaan met klimaatbeleid, maar het per definitie in de ban doen van bedrijven die bovengemiddeld CO₂-intensief zijn, is in het geval van deze fondsen niet voor de hand liggend.

De pensioensector zet continu stappen in verantwoord beleggen. Elk pensioenfonds doet dat op eigen wijze, in overeenstemming met de voorkeuren van hun deelnemers en werkgevers. Het ene fonds legt een nadruk op het milieu, een ander fonds kijkt vooral naar de mogelijkheden om de Nederlandse economie te stimuleren en een derde fonds vindt mensenrechten, persvrijheid, vakbondsvrijheid en arbeidsomstandigheden het meest relevant. Belangrijk is dat pensioenfondsen de dialoog aangaan met hun deelnemers. Op verzoek van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid is die dialoog ook wettelijk geborgd via de Code Pensioenfondsen.

Duurzaamheid past bij de lange termijn beleggingshorizon van pensioenfondsen. Binnen de sector verwachten wij op korte termijn initiatieven om ambities op dit vlak waar mogelijk te bundelen. Ook zal de Pensioenfederatie de informatie over processen, kennis en kunde die samenhangen met verantwoord beleggen bundelen door een update uit te brengen van het praktische handvat 'de gearriveerde toekomst' uit 2007.

De Pensioenfederatie praat graag met u verder over verantwoord beleggen. Meer informatie: Richard Pauw, 06 504 89442 of pauw@pensioenfederatie.nl